

Měsíčník o Evropské unii z české perspektivy

V tomto vydání najdete

Podaří se eurozóně překonat problémy Řecka?

Nová éra vztahů EU – Japonsko?

Dále: očekávané události, tipy na publikace, pozvánky aj.

Analýzy

Podaří se eurozóně překonat problémy Řecka?

Tomáš Búry

Finanční problémy Řecka s likviditou a solvencí sráží kredibilitu společné evropské měny. Kurz eura k dolaru v důsledku obav finančních trhů o zdraví řeckých financí v posledních několika měsících razantně klesl na zhruba 1,3 z předchozích 1,5. Diskuzi o možnostech eura nahradit stávající rezervní měnu dolar nahradila debata o samotné existenci Evropské měnové unie.

I přes jistou rolí spekulantů, kteří svými prodeji nakrátko (short selling) problém umocňují, se nejedná o nelegitimní úvahu. Řecké obtíže způsobené nekonkurenceschopností při silné měně a vlastní fiskální nezodpovědností podpořené falšováním statistik patrně nezůstanou ojedinělé. Úvěrové deriváty pro případ úpadku (CDS – credit default swap) představující určité pojištění dluhopisu proti bankrotu státu se obchodují v případě Portugalska na osmé nejvyšší úrovni. Situace kdy se bankrot Portugalska jeví jako pravděpodobnější než krach Libanonu, lze považovat za jasnou známku nákazy řecké nemoci ve vztahu k zemím eurozóny s podobnými problémy. Rovněž rozpětí (spread) dluhopisů některých států a Německa (benchmark) se citelně rozšiřuje. I přes znatelné rozdíly ve struktuře veřejných dluhů a ekonomického stavu zemí PIIGS (Portugalsko, Itálie, Irsko, Řecko a Španělsko) se z dvouprocentního řeckého zlomku evropského HDP problémy mohou přelít postupně až do Španělska, páté největší evropské ekonomiky. Řecký problém je tudíž jednoznačně problémem celé eurozóny.

Roční výnos do splatnosti dvouletého řeckého dluhopisu vyšší než 13% tvoří jednoznačný důkaz, že Řecko potýkající se s dluhem vyšším než vlastní HDP při neschopnosti devalvovat měnu je bez vnější pomoci odsouzeno k bankrotu. Řecký premiér proto již požádal o aktivaci 30 mld. záchranného balíčku předběžně odsouhlaseného ostatními státy eurozóny. Vzhledem

k regionálním volbám v Německu, nejbohatší zemi EU, jež by měla přispět největší částkou, je ovšem nepředvídatelné, kdy ke konkrétní pomoci dojde. Německá kancléřka stupňuje požadavky na řecká úsporná opatření ve snaze obměkčit voliče při prosazování nepopulárního opatření.

Řecko přitom musí 19. května umořit určité dluhopisy a peníze promptně potřebuje. Očekávaná pomoc ve výši až 15 miliard euro ze strany Mezinárodního měnového fondu tak možná přijde dříve než evropská (byť obě jsou koordinované a iniciované EU). Obě finanční injekce mají mít podobu půjčky s mnohem nižší než tržní úrokovou měrou, ovšem za předpokladu jasných úsporných opatření. Nátlak mezinárodní finanční instituce může ulehčit pozici vlády při prosazování reformních opatření, neboť nepopulární kroky bude moci označit za vně nařízené. Ovšem na druhou stranu leží na státu dlouhodobé stigma de facto (nikoli de jure) zbankrotované země.

V této souvislosti se jasně ukázala neschopnost eurozóny řešit urychleně potíže svých členů, což bude mít dlouhodobě negativní důsledky pro kredibilitu měnové unie. Promptní čistě evropské řešení by navíc bylo aspirovalo na zabránění šíření obtíží. Eurozóna naopak nechala trh vnímat řecký bankrot jako reálný, investoři se stali velmi citliví na stav veřejných financí evropských zemí, a proto rozhodně nelze vyloučit vysoké náklady na adresování problémů dalších států. Rovněž v případě samotného Řecka lze v příštích letech očekávat nutnost dalších financí, nejpesimističtější odhady hovoří až o 200 mld. Euro, za reálnou se považuje částka 70 mld. (V době uzávěrky vydání NL se spekuluje o značném navýšení původně plánované pomoci právě se zřetelem na další léta. Výsledná suma by mohla překročit hranici 100 mld., přičemž půjčka by byla rozprostřena do delšího časového období. Konečná dohoda o záchranném balíčku má být údajně dosažena v řádu hodin či několika dnů.)

Srovnáme-li situaci Řecka a Kalifornie, která se rovněž potýká s finančními problémy, nelze soudit, že momentálně vyšší důvěra trhů v kalifornské dluhopisy se opírá o lepší strukturu její ekonomiky. Klíčovou diferencí najdeme v možnosti získat pomoc z federálního rozpočtu. Evropská měnová unie má poměrně úspěšnou společnou monetární politiku určenou ECB. Nicméně koordinace politiky fiskální jednoznačně selhala. Pakt stability a růstu, jenž měl zajistit bezpečné standardy fiskálního rozhodování členských vlád, získal postupně relevanci círu papíru vzhledem k jeho porušování a absenci vymáhání ze strany velkých států.

Do budoucna je tedy nutná reforma pravidel eurozóny, neboť fiskální a monetární politika se vzájemně ovlivňují a společná evropská ekonomika nemůže fungovat bez jejich koordinace. Evropský komisař pro ekonomické a monetární záležitosti již připravuje reformu na zvýšení vymahatelnosti porušování pravidel. Posuzování plnění maastrichtských přístupových kritérií kandidátskými zeměmi se pravděpodobně zpřísní. Tato opatření se z dlouhodobého hlediska jeví jako nedostatečná. Hovoří se o možnosti vytvoření institutu schvalování návrhů rozpočtů jednotlivých členských zemí ostatními ministry financí z eurozóny. Vznik fondu na pomoc zemím při náhlých problémech se rovněž začíná zmiňovat. Celkově lze doporučit pro reformu posílení pravomocí technokratických orgánů, Komise, případně ECB, pokud zůstane EU u mezivládní spolupráce. Politické orgány, např. Rada, se ukázaly jako neefektivní. V případě federalizace EU by se tento problém naopak řešil nadstátní politickou institucí.

Komentované události

Nová éra vztahů EU – Japonsko?

Ve středu 28. dubna 2010 se v Tokiu uskutečnil 19. summit EU - Japonsko. Početná evropská delegace ve složení předseda Komise Barroso, předseda Rady van Rompuy, stálá představitelka Ashton a komisař pro obchod de Gucht se setkala s japonským premiérem Hatoyamou a ministrem zahraničí Okadou. Jednalo se o první bilaterální setkání na nejvyšší úrovni od doby, kdy oba partneři prošli zásadními politickými změnami – v EU vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, v Japonsku po loňských volbách převzala moc nová vláda.

Během setkání diskutovali lídři o celé řadě témat - např. o situaci v Afgánistánu, boji proti pirátství u afrických břehů, otázkách změn klimatu nebo vztazích s Íránem a Čínou. Vzhledem k tomu, že stávající rámec spolupráce mezi EU a Japonskem vyprší v roce 2011, summit odstartoval klíčová jednání o jeho nástupci. Velká očekávání od něj mají zejména představitelé businessu. Zatímco úvahy o ustavení plné zóny volného obchodu považují někteří komentátoři za nerealistické, prioritou by měla být dána odstraňování překážek v oblasti regulace a necelních bariér, zejména těch, které se zakládají na kulturních rozdílech a odlišných preferencích spotřebitelů. Podle Philippa de Bucka z BusinessEurope vidí evropské firmy ve vztahu k Japonsku obrovský potenciál pro obchod a investice. Maximální spolupráce mezi EU a Japonskem by měla být také významným nástrojem při řešení současné ekonomické krize.

Celkově pozitivní tón setkání udával předseda Rady van Rompuy, který je znám pro svou zálibu v japonské poezii - v polovině dubna dokonce vyšla jeho první sbírka básní haiku. Japonský velvyslanec při EU Odano při této příležitosti uvedl, že van Rompuy osobně přispívá k lepšímu povědomí o Japonsku v celém světě. Chemie nového vedení na osobní bázi tedy funguje dobře. Promítne se i do náročných obchodních jednání?

Evropský boj s dětskou pornografií

Boj s dětskou pornografií si získal značnou pozornost poté, co bylo odhaleno zneužívání dětí představiteli katolické církve v Německu či v Irsku. EU v této souvislosti odstartovala dvě iniciativy, které si dávají za cíl ochránit děti v reálném životě i světě internetu.

Koncem března předložila Komise komplexní návrh na boj proti zneužívání dětí, který mimo jiné představuje možnost blokovat webové stránky, které šíří dětskou pornografii. Návrh, který připravil tým komisařky pro vnitřní záležitosti Cecílie Malmström, však narazil na odpor v Evropském parlamentu. Poslanci vyjádřili obavy ze zneužití práva blokace např. také proti stránkám s kritickými politickými texty. Jiní označují záměr Komise za populistický, protože nelegální obsah by sice zmizel z očí veřejnosti, nicméně praktické vyšetřování celé záležitosti by se tím mohlo spíše zkomplikovat.

Druhou iniciativu vede Rada, která koncem dubna požádala Komisi o vypracování studie o možnosti vytvoření specializované agentury EU, která by se zabývala bojem proti zločinu na

internetu, zejména finančními podvody a zneužíváním dětí. Kritici v čele s Německem, Francií i Spojeným královstvím však namítají, že zamýšlená agentura by jen duplikovala činnost stávajících orgánů na evropské i národní úrovni.

Ostrá a často emocionální debata vyvrcholí zřejmě na podzim 2010, kdy EU představí svou novou strategii vnitřní bezpečnosti, jejímž pilířem má být i bezpečnost kyberprostoru.

Očekávané události

Volby ve Velké Británii

Začátkem května proběhnou ve Velké Británii dlouho očekávané parlamentní volby, které určí další směřování země. Předvolební průzkumy naznačují, že labouristé Gordona Browna tentokrát vítězství neobhájí. Největší šance se obecně přisuzují konzervativcům vedeným Davidem Cameronem, v nedávných televizních debatách ale publikum zaujal nejvíce vůdce liberálních demokratů Nick Clegg, a komentátoři tak stále více hovoří o možnosti vzniku tzv. „hung parliament“, tj. parlamentu, ve kterém žádná strana nemá většinu.

Summit EU - Kanada

5. května se v Bruselu sejdou zástupci Kanady a Evropské unie. Jedná se o první bilaterální schůzku od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. Za EU se zúčastní jak předseda Rady van Rompuy, tak předseda Komise Barroso, ale i vysoká představitelka Catherine Ashton. Kromě obchodních vztahů, změn klimatu aj. bude na pořadu jednání i vzájemná vízová politika, což je pro Českou republiku vysoce zajímavé téma.

Tipy na publikace

Centre for European Policy Studies

V prosinci 2009 udělala Unie po dlouhém období sebereflexe krok novým směrem v podobě Lisabonské smlouvy. Bilanci cesty, kterou Unie prošla za posledních 5 měsíců přináší publikace „Lisbon five months on: Surveying the new EU political scene“ analyzující šest oblastí. Některé hodnotí pozitivně, například posilnění úlohy Evropského parlamentu, jiné jako například změny v Radě ministrů se údajně mohou vrátit jako bumerang.

European Policy Centre

Poměrně optimistický, ale přesto zajímavý Policy Brief autora Florianu Biebera „Constitutional reform in Bosnia and Herzegovina: preparing EU accession“ nabízí přehled o událostech v Bosně s důrazem na reformu ústavy, která nejen nevyhovuje evropským standardům, ale také brzdí přístupový proces státu do Unie. Pokud chce Unie se svou diplomacií v této oblasti uspět, musí nevyhnutelně přehodnotit svou strategii, která by se neměla koncentrovat na protlačení reformu, ale spíše na posilování demokratických institucí.

Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik

Podmínky pro kooperaci mezi Evropskou unií, Ruskem a Tureckem v rámci energetického dialogů naznačují, že by mohlo dojít k win-win dohodě. Unie je vysoko závislá na Rusku – dodavateli energie a opačně, ruským hlavním odběratelem je Unie. Role Turecka je v dané situaci někde uprostřed, jelikož je cílovou i tranzitní zemí. Aby mohla vzniknout efektivní trilaterální kooperace, musí zůstat nacionální rétorika stranou a energie nesmí být nástrojem vyjednávání. O dané problematice referuje publikace „Prospects of a Triangular Relationship? Energy Relations between the EU, Russia and Turkey“.

Pozvánky

Lisabonská smlouva a budoucnost evropské bezpečnostní politiky

Kdy: 6. května 2010, 9:00 – 17:00

Kde: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Sněmovní 1, Praha

Pořadatel: Středisko bezpečnostní politiky Centra pro sociální a ekonomické strategie FSV UK (CESES), Institut ochrany obyvatelstva GŘ HZS Lázně Bohdaneč, MV ČR

Hosté: Gen. Miguel Ballesteros Martín, ředitel Instituto Español de Estudios Estragégicos; Pedro Villena Pérez, zástupce generálního ředitele pro záležitosti Maghrebu, Ministerstvo zahraničních věcí Španělska; Tomáš Haišman, ředitel odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR a další

[Více](#)

Na cestě k bezpečnější Evropě

Kdy: 10. – 11. května 2010

Kde: Kaiserštejnský palác, Malostranské náměstí 23; Goethe Institut, Masarykovo nábřeží 32, Praha

Pořadatel: Evropské hodnoty

Hosté: Gilles Kepel, vedoucí katedry blízkovýchodních a středomořských studií na Sciences Po v Paříži, autor knihy Válka v srdci islámu; Pierre Lévy, velvyslanec Francouzské republiky v České republice; Jürgen Matthes, ekonom institutu Internationale Wirtschaftspolitik, Institut der deutschen Wirtschaft, Kolín nad Rýnem; Luděk Niedermeyer, bývalý viceguvernér České národní banky, a další

[Více](#)

Kam skutečně směřuje EU, vyhlídky pro ČR a její zájmy

Kdy: 13. května 2010, 14:30

Kde: Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, Praha 3

Pořadatel: Vysoká škola ekonomická

Hosté: Pavel Telička, BXL Consulting, s.r.o.

[Více](#)

Rozvojová politika ČR a EU: Partnerství místo konkurence

Kdy: 13. května 2010, 9:00 – 13:00

Kde: Měšťanská beseda, Jungmannova 17, Praha 1

Pořadatel: CEVRO

Hosté: Jan Zahradil, europoslanec; Nirj Deva, europoslanec a další

[Více](#)

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátor projektu: Václav Bacovský Tajemnice: Sylvie Milerová Mini-analýzy: Tomáš Bury Tipy na publikace: Miroslava Gajdošová
Pozvánky: Jana Slavíková Komentované události: Ivana Jemelková Očekávané události: Sylvie Milerová Korektury: Sylvie Milerová
Odborná editace: Václav Bacovský Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Josef Vomáčka Kontakt na redakci:
newsletter.ep@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

© Asociace pro mezinárodní otázky 2010
